

**Комунальна установа
«Путивльський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Путивльської міської ради**

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ
ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

2023 р.

Схвалено нарадою при директорів Комунальної установи «Путивльський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Путивльської міської ради
(протокол від 08.02.2023 № 2)

Організація роботи шкільної бібліотеки під час воєнного стану. – Путивль, 2023.

Укладач:

Шубіна Наталія – консультант КУ «Путивльський ЦПРПП».

Бібліотечно-інформаційне обслуговування читачів пов'язане з роботою читачів в бібліотеці із використанням фондів, каталогів та ін. На жаль, сьогодні бібліотеки тимчасово перейшли у режим онлайн-роботи, яка орієнтована на обслуговування віртуального користувача. Це вимога часу, необхідність під час воєнного стану та карантинних обмежень.

Також, важливою є актуалізація бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України відповідно до чинних законодавчих актів.

У даній збірці запропоновані варіанти організації роботи шкільних книгозбірень, що стане у пригоді бібліотекарям закладів загальної середньої освіти.

Організація роботи шкільної бібліотеки за допомогою онлайн-сервісів під час воєнного стану

Сучасні користувачі шкільної бібліотеки, використовуючи для роботи комп'ютер, смартфон, планшет, мають можливість діалогу з бібліотекарем через інтернет-застосунки. Є всі передумови розглядати дистанційне обслуговування як нову перспективну бібліотечну технологію.

Сучасні варіанти і режими дистанційного надання бібліотечних послуг:

- обслуговування в режимі діалогу - консультативний. Тривалість і зміст консультацій не можуть бути регламентовані і визначаються в кожному випадку індивідуально. Переваги: можливість спілкуватися та отримувати консультації з різних бібліотек області, країни.

- формування та обслуговування читацьких форумів має на меті виявлення тематичних інтересів різних груп читачів і формування на цій основі тематичних форумів. Бібліотека повинна ініціювати читацьку активність форумів - пропонувати інформацію, теми для спілкування, аналізувати запити учасників форуму.

- дистанційні читацькі конференції відкривають принципово нові можливості для роботи з читачами, які, вибравши відповідну їх тему, можуть зареєструватися і взяти участь в заході.

- прямі ефіри і вебінари запроваджують в роботу для проведення масових заходів у соціальних мережах Фейсбук, Інстаграм, читання казок, публікування оглядів книг, добірки мультфільмів, фільмування лялькових вистав на відео-контент.

При плануванні роботи можна використовувати власні інтернет представництва в соціальних мережах. Можна включати наступні дієві інструменти онлайн-діяльності шкільної бібліотеки:

- Онлайн-конкурс аматорської фотографії: «Люди та книги», «Бібліотека + читач = успіх», «Читання у незвичному місті» тощо. Мета цих конкурсів популяризація читання та бібліотеки.

- Онлайн-читання, -читальня: «Читання на кожний день», «Родинні читання», «Читаємо українською», «PRO-читання та книгу», онлайн - школа читача «Як стати читачем», «Поради для читаючих дітей/батьків», Поради від відомих людей, бібліотекарів, письменників, психологів тощо.

- Експрес-огляди, -репортажі: «Новинки «Коронації слова», «Делікатеси» від сучасних українських письменників та видавництв», «Дитячі смаколики» з порадами від «порадників» - тих, хто особисто прочитав книги і рекомендує ті, що найбільше сподобались.

- Бібліочелендж (коли кілька бібліотек і читачі/блогери знімають відео або публікують фотографії на певну тему з хештегом челенджу)

- Бібліотечні театралізовані online-читання;

- Віртуальні екскурсії (бібліотеками світу та інші);

- Віртуальний огляд книжкових новинок («Увага! На горизонті НЛО: нові літературні об'єкти»);

- Віртуальний бібліо-ланч (огляди літературних новинок, збірка книг за темами, наприклад;
 - Відео-презентація (нової книги);
 - Віртуальна книжкова виставка;
 - Відео/онлайн школа малювання, читання, тощо, для окремої групи читачів;
 - Відео-повідомлення;
 - Віртуальний клуб;
 - Дистанційна година (історична, літературна);
 - Дистанційний/онлайн майстер-клас;
 - Інтернет-скарбничка бібліотекаря (онлайн);
 - Корисні онлайн-поради (читачам, батькам);
 - Літературний онлайн-гід - огляд літератури письменників окремої країни, наприклад: «Шарм французької поезії та прози...», тематичної збірки «Осінній настрій», «Подорож світом книжкових новинок» тощо;
 - Мережева онлайн-акція;
 - Онлайн-зустріч з письменником (цікавою людиною);
 - Онлайн-лекторій (може бути використаний для проведення бібліотечних занять та інших форм масових заходів);
 - Онлайн-конкурси (малюнків, читців);
 - Онлайн-виставки дитячої творчості;
 - Онлайн-кінозал (суботній кінозал);
 - Онлайн-порадник («Як боротися з вірусом» та інші теми);
 - Онлайн-листівки;
 - Онлайн-марафон (заходи, які проходять в онлайн режимі та мають певну періодичність, наприклад, виходять протягом дня кожні 30 хвилин, 1 годину, або учасники марафону продовжують захід у вигляді естафети);
 - Онлайн-привітання;
 - Онлайн-рубрика (наприклад, «Історія одного шедевра» тощо);
 - Онлайн-журнал, віртуальний – журнал, відео-журнал (наприклад, «Один день із життя видатних людей»);
 - Онлайн-інтелект-ланч (віртуальні інтелектуальні активності, ігри, вікторини організовані у вигляді ланчу – перерви у роботі/навчанні);
 - Онлайн-тест, анкета (віртуальне/дистанційне дослідження, наприклад, у Google Forms);
 - Онлайн-фестиваль (заходи із залученням партнерів, гостей, організацій та волонтерів);
 - Онлайн-читальня (віртуальні голосні читання);
 - Публічні онлайн-читання (наприклад, «Публічні онлайн-читання» - це може бути пряма трансляція у Фейсбук, YouTube);
 - Сторітелінг-онлайн;
 - Серія відео-повідомлень (наприклад, про роботу бібліотекаря);
 - Цикл відеороликів. - онлайн-опитування (форми Google);
 - онлайн-вікторини, ігри (сервіси Learning apps, Canva, H5P та інші сервіси).

Онлайн-сервіси (інструменти) — це програми, які не вимагають установки на комп'ютер і працюють на віддаленому сервері («в хмарі»). Сучасному шкільному бібліотекарю неможливо обійтись без використання інформаційних технологій. Застосовуючи наведені нижче онлайн-сервіси можна зробити роботу яскравою та оригінальною:

- Створення хмар слів. Добірка зручних і функціональних програм, за допомогою яких можна створити власні хмари слів за дизайном на будь-який смак.

<https://naurok.com.ua/post/internet-resursi-dlya-stvorenniya-hmar-sliv-vlasnoruch>

- Створення інфографіки. Це дуже простий інструмент, який дозволяє створити інтерактивний матеріал при мінімумі витрат. Є можливість додати посилання на фото на що завгодно: інше фото, відео, аудіо, на будь-який сайт. Є додаток для смартфонів. www.thinglink.com.

- Створення ребусів. <http://rebus1.com/ua/>

- Генератор QR-кодів. На сайті кожен користувач може створити собі персональну сторінку з контактами и QR-кодом.

<https://www.websiteplanet.com/uk/webtools/free-qr-code-generator/>

- Створення інтерактивних плакатів. Twiddla - це Інтернет-дошка для сучасного класу. <https://ua.venngage.com/features/poster-maker>

- Створення анімації, коміксів.

https://www.canva.com/uk_ua/stvoryty/komiksy/

Використовуючи ідеї досвіду роботи з онлайн-інструментами, можна грамотно і цікаво організувати роботу шкільної бібліотеки щодо обслуговування віртуально віддаленого користувача.

Формати представлення онлайн-заходів

- відеоролики (рубрика "ВідеоАкцент" на каналі Youtube);
- віртуальні виставки (інтерактивні плакати, інтерактивні презентації у різних онлайн-сервісах, презентація Powe Point та інші сервіси, у тому числі онлайн);
- буктрейлери;
- презентації (мультимедійні);
- слайд-шоу (тематичні, до знаменних дат, ювілеїв);
- дописи і статті на сайті, блогах бібліотеки;
- пости у соціальних мережах Фейсбук, Інстаграм;
- панорамні фото (галерея книжок певної тематики).

Джерело: Методичні рекомендації щодо організації роботи шкільної бібліотеки за допомогою онлайн-сервісів під час воєнного стану

https://rada.info/upload/users_files/43883081/0d51ab59c996319b636aed7388b2f875.pdf

Актуалізація бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України

Відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (далі - Закон) бібліотека є інформаційним, культурним, освітнім закладом (установою, організацією) або структурним підрозділом, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки. Частиною другою статті 4 Закону визначено, що держава координує діяльність бібліотек усіх форм власності, регулює діяльність бібліотек, що є в державній і комунальній власності.

Бібліотечні ресурси - упорядковані бібліотечні фонди документів на різних носіях інформації, бази даних, мережні інформаційні ресурси, довідково-пошуковий апарат, матеріально-технічні засоби опрацювання, зберігання та передачі інформації. Відповідно до статті 11 Закону бібліотеки України є складовою частиною інформаційної системи держави, а бібліотечні ресурси - складовою частиною інформаційних ресурсів держави. Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» та затверджено Стратегію інформаційної безпеки.

Стратегією визначено, що основними напрямками забезпечення інформаційної безпеки України є стійкість та взаємодія, для досягнення яких необхідним є виконання певних стратегічних цілей та завдань. Зокрема, досягнення стратегічної цілі 7 «Розвиток інформаційного суспільства та підвищення рівня культури діалогу» здійснюватиметься шляхом виконання завдань, одним з яких є стимулювання інновацій та забезпечення всебічного розвитку й захисту національної інформаційної інфраструктури, зокрема її телекомунікаційної складової, як сукупності різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних (електронних комунікаційних) мереж, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування.

Варто зазначити, що згідно зі статтею 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Бібліотечні ресурси, як складова інформаційних ресурсів держави, потребують особливої уваги, а також розвитку і захисту, зокрема і від поширення ворожих інформаційних впливів. З огляду на це в умовах збройної агресії російської федерації проти України актуалізація бібліотечних фондів є необхідною та, водночас, має відбуватися виважено, з урахуванням виду бібліотеки, і з застосуванням індивідуального підходу до кожного документа, який зберігається в її фонді.

У процесі актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України у складі бібліотечних фондів рекомендовано не залишати видання:

1) зміст яких порушує вимоги частини третьої статті 2 Закону України «Про захист суспільної моралі», а саме: які пропагують війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України; які містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії російської федерації проти України як внутрішнього конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України; які глорифікують осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, представників збройних формувань російської федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих російською федерацією, а також представників окупаційної адміністрації російської федерації, яку складають її державні органи та інші структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних російській федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, у тому числі шляхом їх визначення як «повстанці», «ополченці», «ввічливі військові люди»;

2) внесені до Переліку книжкових видань, зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, пропаганду насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини, що ведеться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та оприлюднюється на його офіційному вебсайті за посиланням: <https://cutt.ly/CHD24vq>;

3) внесені до Переліку видавничої продукції держави-агресора, на ввезення якої надано відмови у видачі дозволів на підставі негативних висновків експертної ради Держкомтелерадіо у зв'язку з невідповідністю видань Критеріям оцінки видавничої продукції, що ведеться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та оприлюднюється на його офіційному вебсайті за посиланням: <https://cutt.ly/IHD9wm3>;

4) автора (одного з авторів), яких внесено до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці, що ведеться Міністерством культури та інформаційної політики України та оприлюднюється на його офіційному веб-сайті за посиланням: <https://cutt.ly/SHD9ogQ>;

5) до видавців або авторів яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до рішень Ради національної безпеки і оборони України, прийнятих згідно з Законом України «Про санкції» та уведених в дію відповідними Указами Президента України, зокрема видавництв Ексмо, АСТ, Центрполиграф, Издательский дом «Питер», Яуза, Яуза-пресс, Вече, Алгоритм, Книжный мир (позиції 20-28 додатку 2 до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 березня 2019 року «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію Указом Президента України від 19 березня 2019 року № 82/2019);

б) автори яких публічно підтримали агресію російської федерації проти України, інформація про що міститься у відкритому доступі в мережі Інтернет. У разі зберігання у фондах бібліотек вищезазначених документів, вони не повинні популяризувати та представляти їх у відкритому доступі читачам. Також не рекомендується зберігати в бібліотечних фондах фізично зношені та морально застарілі видання, зокрема періоду СРСР, за 4 виключенням окремих документів, що становлять ядро бібліотечного фонду (зокрема, видання краєзнавчого характеру, книжкові пам'ятки тощо).

Варто звернути увагу, що відповідно до статті 19 Закону бібліотеки, незалежно від форм власності, не мають права вилучати та реалізовувати документи, віднесені до цінних і рідкісних видань, унікальних документальних пам'яток, крім випадків, передбачених законодавством.

Списання документів з бібліотечних фондів здійснюється відповідно до вимог, встановлених нормативно-правовими актами у сфері бухгалтерського обліку. Процедура списання документів з фондів бібліотек державної власності визначена Порядком списання об'єктів державної власності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2007 року № 1314 (із наступними змінами). Механізм списання документів з фондів бібліотек комунальної власності визначається відповідними органами місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Документальне оформлення списання документів із фондів бібліотек державної і комунальної власності здійснюється відповідно до Порядку складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 13 вересня 2016 року № 818 (із наступними змінами), а також Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 (із наступними змінами).

Інформація про списані видання (бібліографічні записи) вилучається з карткових та електронних каталогів. Рекомендовано вести окремий службовий облік документів, списаних у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України, з метою подальшого врахування при поповненні бібліотечних фондів за рахунок відповідних бюджетних програм. Також, слід припинити поповнення бібліотечних фондів виданнями, що мають походження або виготовлені та/або ввезені з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України відповідно до статті 28 1 Закону України «Про видавничу справу».

Джерела:

1. Методичні рекомендації щодо організації роботи шкільної бібліотеки за допомогою онлайн-сервісів під час воєнного стану.

https://rada.info/upload/users_files/43883081/0d51ab59c996319b636aed7388b2f875.pdf

2. Міністерство культури та інформаційної політики України
<https://mkp.gov.ua/news/7171.html>

3. Перелік книжкових видань, зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, пропаганду насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

http://comin.kmu.gov.ua/control/publish/article/system?art_id=181891&cat_id=142342